

Remissvar **Entreprenörskap i det tjugoförsta århundradet (SOU 2016:72)**

Betänkandet behandlar Sveriges innovations- och entreprenörskapsklimat i ett övergripande perspektiv samt lämnar ett antal utvecklingsförslag. I remissen delges också förslag på förändrade regler avseende rekonstruktioner av företag.

Högskolan Dalarnas övergripande bedömning

Betänkandet *Entreprenörskap i det tjugoförsta århundradet (SOU 2016:72)* fokuserar på hur det svenska innovations- och entreprenörskapsklimatet kan vidareutvecklas. Remissen är omfattande i sin karaktär och spänner över ett diversifierat kunskaps- och forskningsfält. Den omfattande beskrivningen delger en kunskapsbas avseende innovation och entreprenörskap i Sverige.

Högskolan Dalarna är positiv till att frågor avseende utveckling av det svenska innovationsklimatet diskuteras och analyseras. Frågeställningar kopplade till entreprenörskap och möjligheter till att skapa innovationsfrämjande miljöer är viktiga frågor för högskole- och universitetssektorn att förhålla sig till, diskutera och analysera. Av särskild betydelse är hur dessa frågor kan kopplas samman med sektorns huvuduppdrag och vidareutvecklas i takt med de samhällsliga förändringsprocesser som är i rörelse.

I betänkandet lämnas ett stort antal förslag till hur innovationsklimatet kan utvecklas vidare. Förslagen är av relativt övergripande karaktär och delger inte särskilt utvecklade analyser av förväntade resultat, effekter eller tillhörande kostnader. Högskolan Dalarna hade gärna sett att förslagen varit mer utvecklade för att möjliggöra för remissinstanserna att ta ställning till en mer heltäckande bild av vad förslagen kan tänkas generera.

Betänkandet framför flera förslag beträffande högskolesektorns interna organisation och direkta finansiering. Det framgår av dessa förslag att högskolesektorn inte är utredningens fokus, och inte ligger inom utredarens kärnkompetens.

Betänkandets innehåll

Betänkandet *Entreprenörskap i det tjugoförsta århundradet (SOU 2016:72)* beskriver ett stort antal områden som fokuserar på framväxt och utveckling av det svenska innovations- och entreprenörskapsklimatet. Till beskrivningen kopplas en rad olika utmaningar. I betänkandet konstateras att, även om utmaningarna av global art kan sägas vara större än någonsin (ökad migration, ökad urbanisering osv), har samtidigt en rad globala utvecklingstrender (såsom digitaliseringsutvecklingen) tagit fart. Remissens författare menar att vissa av nyckelaktörerna – med möjlighet att sammanfoga de globala utmaningarna med den globala utvecklingsprocessen – utgörs av entreprenörer¹ inom olika områden. För att få möjlighet att ta sig an denna uppgift, bedöms dock dessa nyckelaktörer delges mer spelrum. ”Utan innovation och entreprenörskap blir det svårt att nå flertalet av FN:s 17 globala mål för hållbar utveckling (ekonomiska, sociala och miljömässiga)”(SOU 2016:72:20). Med anledning därav framhåller betänkandet vikten av att de svenska ramverken ses över, i syfte att fastställa huruvida dessa är designade och utformade för att klara av att möta rådande utmaningar (SOU 2016:72:20).

Högskolan Dalarnas synpunkter

Betänkandet innehåller ett antal olika förslag på hur det svenska innovations- och entreprenörskapsklimatet kan utvecklas. I föreliggande remissvar från Högskolan Dalarna fokuseras särskilt på de förslag som omfattar högskole- och universitetssektorn.

Förslag: ”Fast track master” för flyktingar med högskoleutbildning.

Betänkandet föreslår att Sveriges högskolor och universitet delges anslag för att kunna genomföra en ”fast track master” för flyktingar som innehar en högskoleutbildning. Huvudsyftet är att tillse snabbare integrering på arbetsmarknaden och betänkandet rekommenderar att lärdomar dras från bland annat Tyskland.

Högskolan Dalarna ser positivt på satsningar som syftar till att delge fler individer i arbete samtidigt som tidigare erhållen högre akademisk utbildning kan tillgodoräknas. Betänkandet beskriver dock inte i mer detalj hur dessa utbildningar ska utformas, om särskilda områden ska prioriteras, omfattning eller beräknade kostnader. Det är även oklart hur validering av förvärvade erfarenheter ska genomföras samt om huvudmålet för detta ”fast track” är att generera nya företagare, innovatörer och entreprenörer eller enbart etablering på arbetsmarknaden. Dessa aspekter bör belysas ytterligare och Högskolan Dalarna vill särskilt framhålla att ovan nämnda satsningar även bör relateras till redan, av regeringen beslutade, pågående satsningar, såsom särskilda utbildningar för t ex ekonomer och systemvetare med utländsk utbildningsbakgrund (SOU 2016:72:166f).

Förslag: Avsätt ökade resurser för insatser till forskning och innovation inom områden som kan bidra till ökad resurseffektivitet och cirkulära system.

¹ I remissen beskrivs dessa även i termer av förändringsagenter. Högskolan Dalarna vill i sammanhanget lyfta fram vikten av att inkludera ett brett spektra av entreprenörer i utvecklingen av det svenska innovationsklimatet. I betänkandet inkluderas inte de så kallade levebröds- och livsstilsentreprenörerna. Dessa utgör en betydande del av den totala målgruppen ”entreprenörer” och utelämnas dessvärre från de förslag som läggs fram i betänkandet.

Betänkandet föreslår att satsningar på forskningsinsatser inom området ”alternativa affärsmodeller” prioriteras framgent och att förslagsvis Vinnova delges ansvar för riktade utlysningar inom området. Högskolan Dalarna har inget principiellt att invända mot en sådan satsning men efterlyser en fördjupad analys av vilken typ av alternativa modeller som avses samt vilka effekter en sådan satsning förutsätts generera (SOU 2016:72:185f).

Förslag: Öka den konkurrensutsatta delen av universitets och högskolors basanslag från 20 till 50 procent. [...] Medelstilldelningen bör även kompletteras med en kollegial panelgranskning som genomförs förslagsvis vart 5-8 år.

Betänkandet föreslår att den del av det statliga forskningsanslaget som ges direkt till lärosätena ”konkurrensutsätts” – fördelas på basis av ett antal nyckeltal – i högre grad än idag (SOU 2016:72:218 ff).

Högskolan Dalarna avvisar förslaget i sin helhet. Av lärosätenas totala forskningsmedel vinnns huvuddelen i konkurrens – genuin konkurrens under kollegial granskning, snarare än den pseudokonkurrens som kriteriefördelning skapar – redan idag, något som utredningen tycks ha förbiset. Högkvalitativ forskning främjas bäst genom en rimlig balans mellan konkurrensutsättning och stabilitet. Att ytterligare minska den stabila delen av basanslaget skulle inte föra lärosätena närmare den optimala balansen.

Förslag: Utveckla ett tydligare ledarskap inom akademien.

Med ”tydligare ledarskap” menar betänkandet att lärosäten ska bli rent linjestyrda, och att kollegiala organ ska ”i huvudsak ha en rådgivande roll”.

Högskolan Dalarna vänder sig bestämt emot den förenklade, för att inte säga naiva, bild som utredningen har av lärosätens ledning, och vänder sig likaså emot att likställa kollegialt inflytande med ”bristande ledarskap”. Akademiens ledarskap behandlades utförligt och sakkunnigt i SOU 2015:92; att nu upprepa det arbetet ter sig överflödigt, särskilt när det sker med begränsad insikt i ämnets komplexitet.

Förslag: Ge svenska universitet och högskolor ett uppdrag om vidareutbildning och löpande kompetensutveckling för högutbildade.

Betänkandet föreslår att högskolor och universitet i Sverige ska delges ett utökat uppdrag i form av att tillse att högskoleutbildade delges kontinuerlig vidareutbildning. Vidareutbildningen ska syfta till att säkerställa kontinuerlig kompetensförsörjning och förstärkning till näringslivet. Kostnaderna föreslås fördelas jämt mellan stat och arbetsgivare (SOU 2016:72 230 ff).

Högskolan Dalarna har inget att invända mot att vikten av kontinuerliga bildningsinsatser lyfts fram och har, sedan ett antal år tillbaka, en upparbetad arena för denna typ av kompetensutveckling. Högskolan Dalarna ägnar även en icke ringa del av sitt ordinarie utbildningsutbud inom takbeloppet åt kompetenshöjande kurser. Högskolan Dalarna vill dock framhålla att det inte är enkom det svenska näringslivet som är i behov av återkommande kompetensutvecklingsmöjligheter, utan att frågan omfattar samtliga sektorer på arbetsmarknaden. Högskolan Dalarna efterlyser även ytterligare kostnadsberäkningar utifrån förslaget samt analys av hur det föreslagna utvidgade uppdraget relateras till (och eventuellt påverkar) lärosätenas grunduppdrag.

Förslag: Rikta de strategiska forsknings- och innovationssatsningarna mot de samhällsutmaningar som identifierats [...]. Säkerställ en bred samverkan mellan olika aktörer och sektorer genom löpande utvärderingar och uppföljningsbara kriterier.

Med syfte att lyfta de svenska styrkeområdena och tydligare sammankoppla dem med aktuella samhällsutmaningar, lyfter betänkandet fram förslag om en utvecklad forsknings- och innovationsmodell. Betänkandet föreslår att ytterligare medel riktas mot satsningar inom vilka aktuella samhällsutmaningar analyseras samtidigt som det svenska näringslivet konkurrenskraft kan förstärkas på en internationell arena(SOU 2016:72:231 f).

Högskolan Dalarna instämmer i betydelsen av att avsätta medel för att förstärka forskning riktad mot de aktuella samhällsutmaningarna. Högskolan Dalarna vill dock poängtera att ytterligare riktade forskningsmedel inte får medföra en alltför stor begränsning av medel för övriga områden, samt att fler aktörers konkurrenskraft tas med i beräkningarna.

Det är dessutom långt ifrån regel att nyttodrivna forskning inriktad på kända samhällsproblem står för de stora genombrotten; snarare riskerar en ensidig fokusering på identifierade samhällsutmaningar att leda till alltför försiktig forskning. Därför bör riktade satsningar begränsas till en måttlig del av det totala forskningsanslaget.

Förslag: Behåll lärarundantaget som generell princip men ge möjlighet för högskolor och universitet att själva besluta om sin policy vad gäller intellektuella äganderättigheter. Etablera funktioner för kunskapsutbyte nationellt och internationellt. Fördela medel till innovationskontoren baserat på prestanda och ge uppdrag till innovationskontoren att definiera och samla in relevanta data.

Betänkandet bedömer att en analys av kostnadseffektivitet samt kontinuerlig utvärdering av nuvarande innovationskontor är av vikt, i syfte att fastställa innovationskontorens resultat och effekter. Betänkandet framhåller vidare att det inte är ett självändamål att varje enskilt lärosäte etablerar ett innovationskontor utan att det viktigaste snarare är att de kontor som etableras utgörs av en kritisk och kompetent massa. Betänkandet ser därför gärna att delat ägande avseende innovationskontor (mellan lärosäten) fortsätter i den mån det är aktuellt idag (SOU 2016:72:233).

Högskolan Dalarna vill betona vikten av kontinuerlig utvärdering av innovationskontorens resultat och effekter genomförs, framför allt i syfte att fortsatt stärka de miljöer som bedöms fungera väl. Högskolan Dalarna har inte odelat positiva erfarenheter av delat ägandeskap mellan lärosäten gällande innovationskontor, och vill framhålla att tydliga ramar för hur detta ägandeskap ska effektueras är nödvändiga. Ägandeskap bör delas endast mellan någorlunda jämbördiga parter.

Förslag: Översyn av sekretesslagen för att säkerställa hanteringen av forskningsresultat och idéer.

Tidigare utredningar (SOU 2012:41) har konstaterat att vissa brister inom lagstiftningen avseende immateriella rättigheter och lärosätens hantering av dessa. Med anledning av de konsekvenser som härrör från dessa brister (att forskare i viss mån uppfattas undvika kontakt med innovationskontor och kommersialiseringsfunktioner) föreslår betänkandet en justering av rådande lagstiftning i form av utökat sekretesskydd för forskningsidéer som kommer in

till olika rådgivande och innovationsfrämjande miljöer inom lärosätena (SOU 2016:72:234).

Högskolan Dalarna har inget att invända mot att lagstiftningen förtydligas, men erinrar om att forskningens frihet och öppenhet är kärnvärden för akademien, och att ingrepp i dessa bör göras med största försiktighet.

Förslag: Förändra bedömningsgrunderna i högskoleförordningen så att relevant erfarenhet inom forskning och innovation i andra sektorer tillmäts större betydelse vid lönesättning och vid tjänstetillsättningar av professorer och lektorer inom lärosätena.

I syfte att utöka incitamenten för forskare att även ta uppdrag inom ramen för näringslivet föreslår betänkandet att erfarenhet av t.ex. forskningsmiljöer utanför akademien ska tillräknas högre värde än i dagsläget vid tjänstetillsättningar inom lärosäten (SOU 2016:72:235).

Tillsättningar av akademiska tjänster vid ett lärosäte ska utgå från akademiska meriter och erfarenheter. Högskolan Dalarna är av uppfattningen att aspekter avseende nyttiggörande av forskning är viktiga värden att ta i beaktande. Lärosätena är dock redan fria att beakta sådana faktorer vid lönesättning och tjänstetillsättning. Lönesättning regleras överhuvudtaget inte i Högskoleförordningen, och det är inte heller önskvärt att så sker. Tjänstetillsättning regleras, men den befintliga skrivningen ”Varje högskola bestämmer i övrigt själv vilka bedömningsgrunder som ska tillämpas vid anställning av en professor.” (HF 4 kap 3§) och motsvarande för lektor i 4§ är fullt tillräckliga för att uppnå utredningens syfte. Högskolan Dalarna stöder inte införandet av ytterligare reglering i HF.

Förslag: Fördela en andel av basmedlen på basis av tydliga samverkanskriterier.

I syfte att ytterligare stimulera samverkan mellan näringsliv, offentliga aktörer och akademi, föreslås att en andel av medlen till högskolor och universitet fördelas utifrån ett antal samverkanskriterier. I betänkandet beskrivs en god samverkansmiljö bland annat i termer av närvaron av företag och entreprenörer på campus. Även innovationskontoren lyfts fram som viktiga incitament för god samverkan mellan akademi och det omgivande samhället (i denna kontext avses främst näringslivet) (SOU 2016:72:236f).

Förslaget om att fördela medel utifrån samverkanskriterier ligger i linje med vad sittande regeringen redan aviserat i forskningspropositionen för 2017. Högskolan Dalarna vill lyfta fram vikten av att utformningen av kriterierna säkerställer att de olika högskolornas och universitetets specifika förutsättningar tas i beaktning samt ger utrymme för såväl kvalitativa som kvantitativa samverkansincitament.

Högskolan Dalarna har inget att invända mot betänkandets ansats avseende att samverkan med det omgivande samhällets aktörer utgör en betydelsefull del av högskolor och universitets uppdrag. Högskolan Dalarna vill dock i sammanhanget poängtera att denna samverkan inte enbart omfattar näringsliv utan även de aktörer som återfinns inom offentlig sektor, ideell sektor osv. Högskolan Dalarna ställer sig vidare tveksam till betänkandets definition av en god samverkansmiljö, i termer av att en sådan utgörs av reell närvaro av företag och entreprenörer på campus. Fysisk närhet kan vara ett (av flera) incitament för samverkan, men är på intet sätt avgörande för en god

samverkansmiljö och relation med det omgivande samhället. Högskolan Dalarna vill också lyfta fram att de akademiska lärandemiljöerna ständigt utvecklas och i takt med den ökade digitaliseringen öppnas ytterligare former för att bedriva akademisk utbildning och forskning, utan att för den delen vara bunden till en specifik fysisk plats. Det ställer i sin tur nya krav på hur samverkan med det omgivande samhället kan utvecklas vidare utifrån de nya ramarna.

Högskolan Dalarnas remissvar har handlagts av Sverker Johansson (rektors råd), Sigrid Saveljeff (samverkanschef), Ann Hedlund (akademischef Industri och samhälle) samt Carin Nordström (lektor företagsekonomi).

HÖGSKOLAN DALARNA

A handwritten signature in black ink, consisting of several loops and a long horizontal stroke extending to the right.

Marita Hilliges
Rektor